

DENİZ YILMAZ

Elde var yazar

INGER Christensen, deneysel şair olarak nam saldı, ama onun denemeleri, oyunları ve romanları da var. "Azorno", yazarın 1967'de yayımlanan ve yine deneyselliği konuşturduğu en bilindik romanı. Daha doğrusu bir roman denemesi.

Christensen'in deneysel tatlari, daha romanın ilk satırlarından itibaren hissediliyor. Bir kere epey isim sayıyor, ama aslında herkes tek kişiden söz ediyor: Azorno. Bu da hem bizi hem de roman karakterlerini, hayalin tutsağı olma durumuyla baş başa bırakıyor. Yazar, romanın içine serpiştirdiği roman ve kurgu sayesinde, var olanla olmayan arasında belli belirsiz bir köprü inşa ediyor. Orada gizem de var sorular da.

Azorno kim? Bir roman kahramanı mı, yoksa gerçekçi biçimde betimlenmiş kurgu-adam mı? Bir roman karakterine hayat veren; kendisinden esinlenilmiş biri mi, hangisi? Belki de "gerçekliğin acımasız çıkarlarını" gözetten etten kemikten mürekkep bir kişi, olabilir mi?

Roman içindeki romanın yedinci sayfasına konan mim, Azorno'yu işaret ediyor. Christensen, bunu gösterirken romanda türlü tahlillere yöneliyor; o romanın yazarı, kendisini Azorno olarak da gösterebiliyor. Belli açıkları kapatmak için böyle davranıyor olabilir mi? Bu da can yakan bir soru.

Satırlar film karesi misali

Christensen, kitabında bir romanın kuruluş hikâyesini, kişilerin oluşumunu, gerçeklikle gerçek olmayan ilişkisini, **sanatın** gerçekten beslenip bunu gerçek dışı şekilde kurgulayan tarafını gözler önüne seriyor. Bu arada tutku bir taraftan akıl oyunları öbür taraftan bizi sıkıştırıyor.

Romanı yazmaya koyulan kadın karakterin zihninde bizi gezdiren Christensen, müthiş bir inzivanın da tasvirini yapıyor böylece. Romancının kapanışı, bizim aklımızı da allak bullak ediyor. Anlar, satırlara film karesi misali yansıtıkça biz de kurgu-yazarın her hareketini bir kamera gibi izleme imkânı yakalıyoruz. Bir huzursuzluk, bir gerginlik sormayın gitsin! Beş haftalık durgunluk ve içine kapanmışlık vaziyeti âdetâ iliklerimize işliyor. Yaratma kabızlığı denebilecek bir zaman dilimi olsa gerek bu.

Christensen'in, kurgu-yazar profili ve kurgudaki gerçeklerle yaşamdaki kurgu arasında geçişler yapmaya soyunduğunu fark edebiliyoruz. Anlatıcı, bir yandan rutinine devam edip yazmaya koyulduğu romana zor da olsa parça parça hayat verirken öte yandan, karakterler bir gerçek bir hayal biçiminde önümüze dikiliyor.

Azorno gerçek mi hayal mi?

Christensen, kitabını biraz da sahneye girenin çıkarın haddi hesabının bulunmadığı bir tiyatro oyunu gibi oluşturmuş. Kimi zaman var

Inger Christensen

olan kişiler kimi zaman da hayal mahsulü kahramanlar söz alıp kafamızı enikonu karıştırıyor. Yazı masasındaki lambanın aydınlanması ise eslere göndermede bulunuyor; o duraksamalar da hayata karışmaya: "Bodrumdaki kafede kahve içtikten ve giysi dolabının kapısı ardında giyinip dışarı çıkan karşıdaki kadını seyrettikten sonra, başlamış olduğum romanı yazmaya oturuyor, ardından gene öğleden sonra saat beşte ya da üçte, akşam saat dokuzda ya da insan kalabalığından geriye yalnızca birkaç kişinin kaldığı, gecenin geç saatlerinde, sıcak sokaklara çıkıyorum, güller ve kadınları baştan çıkarmak amacıyla planlanmış gül bahçesi hakkında ve büsbütün kusursuz bir düzen içinde

(ama bu yapıkların arasına uzanıp gün boyunca özlemlerinin kurumasına izin verdiklerini görebildiğimize göre, asla büsbütün kusursuz değil!) devinen kadınlar hakkında yazdıktan sonra. Yavaş yavaş hızları kesiliyor ve kendileri tarafından, parçalanıp tüketilen dilsiz birer külçeye dönüyorlar. Her şey tarafından parçalanıp tüketilen."

Yolculuk gibi kurgulmuş roman

Kitapta geçen "Her şey kusursuz bir düzen içinde" cümlesi, iki yönlü değerlendirilebilir. İlki, kurgu-yazarın, romanı için gerçekle hayal arasında gidip gelişi. Diğeri ise var olan akış biçiminde. İkincisinde yerli yerine konan ne varsa Azorno'nun anlak sessizliğiyle sarsılıyor ya da sağlamaştırıyor.

Christensen, beri yandan romanını bir yolculuk gibi kurgulmuş. Süratle hareket eden bir araçtaki anlatıcı, dedektifi andırır şekilde parçaları en uygun noktalara yerleştirip boşlukları doldurmaya ve kafasındaki soru işaretlerini gidermeye uğraşiyor.

Yazar, bizim bilmediğimiz bir dilde gezevelik ediyor gibi görünse de her şey belli bir eşikten sonra toparlanmaya başlıyor ve Christensen, okura bazı ipuçları veriyor; "Bir yazar ile başkisi arasında her zaman yakın bir ilişki olduğunun farkındaydım, ama bu, özdeş olmaya, aynı dilin ayrılmaz parçaları olmayı sürdürmeye dönüşürse kendi romanında kendi anlatıcım olma rolünü üstlenmek, onun için de ileride tutacağım notlara daha çok içtenlik gerektiren bir açıdan bakma olacağını göz önüne almalıydım."

Christensen, tek bir yaşamı anlatıyor aslında. Yazarın kalabalıklar içindeki tuhaf yalnızlığı ve kendisiyle konuşa konuşa, neredeyse şizofrenik bir biçimde kurduğu, çoğunlukla kapalı devre dünyaya göndermeler yapıyor. Azorno gerçekmiş veya hayalmiş; bir yerden sonra bu da önemsizleşiyor. Elde bir tek yazar kalıyor.

Christensen'in deneysel tatlari, daha romanın ilk satırlarından itibaren hissediliyor. Bir kere epey isim sayıyor, ama aslında herkes tek kişiden söz ediyor: Azorno. Bu da hem bizi hem de roman karakterlerini, hayalin tutsağı olma durumuyla baş başa bırakıyor. Yazar, romanın içine serpiştirdiği roman ve kurgu sayesinde, var olanla olmayan arasında belli belirsiz bir köprü inşa ediyor. Orada gizem de var, sorular da

Azorno kim? Bir roman kahramanı mı, yoksa gerçekçi biçimde betimlenmiş kurgu-adam mı? Bir roman karakterine hayat veren; kendisinden esinlenilmiş biri mi, hangisi?

Azorno

Inger Christensen
Çev: Murat Alpar
Yapı Kredi Yayınları
96 s.